

Markt en overheid en lobby

Toen de Amerikaanse overheid vorige maand aankondigde voor 700 miljard dollar aan onrendabele projecten van de banksector te willen overnemen, werd de grens tussen overheid en markt opnieuw getrokken. Minister Bos sprak van “de definitieve teloorgang van een systeem dat gebaseerd is op hebzucht, onverantwoorde risico's en perverse beloningen”. Voorbarig, hebzucht is immers van alle tijden. De vraag of de crisis te wijten is aan overheidsfalen (tekortschietende regelgeving en toezicht) dan wel marktfalen (hebzucht) is voorlopig nog onbeantwoord, maar de markt heeft het tij tegen.

De problematiek van markt en overheid speelt ook in Nederland. Onze overheid steunt de markt niet alleen financieel, maar ook via regelgeving. Opnieuw behandelt het parlement een wetsvoorstel dat tot doel heeft de oneerlijke concurrentie die particuliere bedrijven van de overheid ondervinden tegen te gaan (Kamerstukken 31354). Dertien jaar geleden al kwam de commissie-Cohen met het advies marktactiviteiten door de overheid ten principale te verbieden, maar een daarop gebaseerd wetsvoorstel kreeg veel kritiek en werd in 2004 weer ingetrokken. Het voorliggende voorstel is verder verwaterd; de waardering voor de overheid is ook bij ons toegenomen. Na een intensieve lobby van VNG en IPO wordt de bestuurlijke autonomie van overheidsorganisaties bij de keuze om de markt te betreden nu expliciet als uitgangspunt genomen. Wel wordt de overheid op de markt aan extra gedragsregels gebonden. Merkwaardig hoe de grens nu getrokken wordt. Overheidsorganisaties zijn wel vrij bij de keuze om de markt te betreden, maar niet bij hun marktgedrag.

De overheid mag wel de markt op, maar zij mag zich daarop niet als marktpartij gedragen. De aanname dat een overheid bij de ene beslissing in het publiek belang zal handelen, maar niet bij de andere, lijkt inconsistent. Of kan een wethouder meer vertrouwd worden dan een directeur van een gemeentelijke dienst? De keuze is volkomen arbitrair. Zij volgt uit het feit dat het kabinet zowel de lobby van de lagere overheden (PvdA) als het bedrijfsleven (CDA) wil honoreren; het resultaat is een gedrocht.

De lobby van het bedrijfsleven was destijds aanleiding voor het rapport-Cohen. De echo vinden we terug in de MvT bij het huidige wetsvoorstel, waarin gesteld wordt dat extra gedragsregels voor overheden nodig zijn om zo gelijk mogelijke concurrentievoorwaarden tussen overheidsorganisaties en particuliere ondernemingen te creëren, en dat, als gevolg van de toegenomen

ruimte voor het private bedrijfsleven, zowel het innovatieve vermogen van de Nederlandse economie als de welvaart bevorderd wordt. Dat laatste is echter louter retoriek: de effecten gaan precies de andere kant uit. Innovatie en welvaart worden bevorderd door concurrentie en daarbij maakt het niet uit of die concurrentie nu vanuit de overheid of vanuit de private sector komt. Hoe komt het kabinet dan tot de conclusie dat gedragsregels voor overheden op een markt wenselijk zijn? De MvT verwijst hiervoor naar publicaties van het CPB en PWC. Men hoeft slechts de samenvatting van deze twee rapporten te lezen om te zien dat zij niet doen wat aan hen wordt toegeschreven. Het CPB-rapport, indien van toepassing, concludeert, in tegenstelling tot het wetsvoorstel, dat gelijke regels de voorkeur genieten. Het PWC-rapport stelt: “Zo kan bijvoorbeeld het onder de kostprijs verhuren van DVD's en video's door bibliotheken, vanuit een publiek belang wenselijk zijn (bijvoorbeeld lagere prijzen, meer keuze voor consumenten). Deze effecten op de welvaart vallen, in verband met de beperkte beschikbare tijd en middelen buiten de reikwijdte van dit onderzoek.” Een rapport dat alleen oog heeft voor de lasten en niet voor de lusten van overheidsoptreden op de markt kan natuurlijk niet als basis voor beleid dienen.

In de discussie over het voorliggende wetsvoorstel is het uiteindelijke doel van het beleid uit het oog verloren. Een gelijk speelveld is geen doel op zich, het gaat om de welvaart. Het winstbelang van het particuliere bedrijfsleven is geen publiek belang. Het gaat niet om de bescherming van de concurrenten, maar om de bescherming van de concurrentie, en wel omdat de consument daarvan profiteert. Als er een conclusie is die aan het PWC-rapport verbonden kan worden is het wel dat concurrentievervalsing door de overheid juist goed is voor de welvaart, en normering van het overheidshandelen dus slecht. Het wetsvoorstel, in ieder geval de onderbouwing daarvan, kan de prullenbak in. Waarom heeft niemand dit eerder vastgesteld? Waarom hebben adviesorganen van het kabinet de retoriek van de ondernemerslobby niet doorgeprikt? Had niemand de tijd of het vermogen om de oorspronkelijke bronnen te lezen? Tijdens de Grote Depressie van de jaren dertig stelde Keynes nog dat economen en economische ideeën belangrijk waren. “*The World is ruled by little else.*” Nu is het anders, het hier besproken wetsvoorstel is economisch onzinnig. De lobby regeert. Dat is nog gevaarlijker. De crisis van nu is dieper dan die van toen.